

Biblioteka
OLOVKA, TUŠ I PERO
Br. 17

Urednik
Borislav Pantić

Izvršni urednik
Darko Tuševljaković

Biblioteka
OLOVKA, TUŠ I PERO
Br. 17

Urednik
Borislav Pantić

Izvršni urednik
Darko Tuševljaković

Naslov originala
PRINCE VALIANT® VOL. III 1941-1942
BY HAL FOSTER

Dizajn korica
Dragan Bibin

Copyright © 2014 King Features Syndicate, Inc.™ Hearst Holdings, Inc.
Copyright © 2014 za ovo izdanje Čarobna knjiga

PRINC VALIJANT
TREĆI TOM: 1941–1942.
HAROLD R. FOSTER

Izdavač:
Čarobna knjiga, Beograd

Za izdavača:
Borislav Pantić

Izvršni urednik
Darko Tuševljaković

Lektura i korektura:
MAHAČMA

Prelom i priprema za štampu:
Miodrag Nikolić

Plasman:
021/439-697

Štampa:
Rotografika, Subotica

Tiraž:
2.000

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

741.5
741.5.071.1 Foster X.

ФОСТЕР, Харолд, 1892-1982
Princ Valijant. Tom 3, 1941-1942 / Harold R. Foster ; s engleskog preveo Žika Bogdanović.
- Beograd : Čarobna knjiga, 2014 (Subotica : Rotografika). - 112 str. : ilustr. ; 24 cm. -
(Biblioteka Olovka, tuš i pero ; br. 17)

Prevod dela: Prince Valiant. Vol 3, 1941-1942 / by Hal Foster. - Tiraž 2.000. - Str. 4-6:
Vaš skromni Foster / Den Nejedel.

ISBN 978-86-7702-345-4

COBISS.SR-ID 209123596

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se reprodukovati, umnožavati, preštamovati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača. Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Princ Valijant

TREĆI TOM: 1941–1942. HAROLD R. FOSTER

S engleskog preveo
Žika Bogdanović

VAŠ SKROMNI FOSTER

Predgovor: Den Nejedel

ARN SABA: Osećate li zadovoljstvo zbog toga što za sobom ostavljate tako krupno i kvalitetno delo na koje će se buduće generacije ugledati?

HAL FOSTER: Nikad nisam pomislio na to.

ARN SABA: Nikad ne razmišljate o besmrtnosti?

HAL FOSTER: Ne.

(Iz intervjua Arn Sabe s Halom Fosterom 1979. godine. *Sveobuhvatan vodič kroz svet „Princa Valijanta”*.)

Hal Foster je crtao *Princa Valijanta* dok je sedeo ispred prozora i posmatrao polja Redinga u Konektikatu. S vremena na vreme bi uzeo pušku i, ne dižući se sa stolice, gađao pokojnu pticu. Takođe je poznato da je voleo vožnje kanuom, kao i duge šetnje svojim imanjem od šest jutara. Dopada mi se pomisao da je Foster, posmatrajući ta polja, iznalazio rešenja za crtanje svojih srednjovekovnih priča. Bio je tih i ozbiljan umetnik, ali isto tako i čovek koji je u mladosti biciklom prešao 1.600 kilometara od Vinipega do Čikaga kako bi započeo karijeru komercijalnog umetnika, jer nije imao drugi način da stigne tamo. Nije to loša paralela s tri decenije napornog rada na *Princu Valijantu*, u čiji kvalitet nikad nije bio siguran. „Mnogi su mi tokom godina govorili da sam sjajan”, rekao je Arn Sabi. „Ali ja sebe ipak najbolje poznajem. Dok se brijem, moram da se gledam u ogledalu i tada se pitam da li je ovaj tip baš toliko sjajan.”

Na papiru Fosterova neposrednost lako može delovati kao demonstracija tuge ili čežnje, ali meni se čini da je on posedovao suv smisao za humor i rezervisanost čoveka iz doba Depresije, kao i da je želeo da ispriča priču, znajući da je to postupan posao. Rukovodio se upornošću, ali nije patio od grandioznosti. U njegovom stalozenom senzibilitetu osećaju se blagost i moralnost. Strip je delom upravo zbog toga tako primamljiv: poput svog autora, princ Valijant je ambiciozan, ali je i skroman.

Ovaj tom prikazuje Fosterovog princa kao manje ili više odraslog čoveka. On nije u potpunosti zreo, ali nije ni ishitren kao što je bio u prvim epizodama; uči kako da savlada svoju narav i snagu. Sasvim prigodno, on stasava (u ovim epizodama puni 18 godina) tokom dugačke i veoma smelo prikazane avanture diljem onoga što se početkom četrdesetih godina još uvek zvalo Orijent. Alegorija nije komplikovana: putovanje je proces sazrevanja kroz koji mora proći svaki junak. Za Vala putovanje kao da nema kraja i, čitajući ove stanice redom, mi stičemo uvid u nijanse njegovog karaktera koje inače možda ne bismo primetili.

On je, naravno, romantik. Ali isto tako voli da se sveti. Od 17. do 19. stranice ovog izdanja prvi put je ljubomorani, a pomalo i snob kad shvati da je mladi kapetan Hektor zaljubljen u princezu Melodiju, koja je, po društvenom statusu, daleko iznad Hektora. Ali u buri saosećanja (i osvetoljubivosti prema ranijem neprijatelju kojem je Melodija obećana) on pomaže mladom paru da pobegne. Kasnije, na strani 52, pošto su seljani pohvatali i pobili zlikovce koji su ih opljačkali, Foster se ne zadržava na fizičkom nasilju, već na užasu koji Val doživljava dok posmatra pokolj. U ovim ranim danima Valove sučeljene emocije i ubrzano sazrevanje kao da su Fosterova glavna preokupacija. On delom uspeva da ostvari prisani odnos između sebe, Vala i publike zahvaljujući izuzetnoj veštini postavljanja

scena i prikazivanja govora tela. Pažnja se obraća čak i na naoko nevažne prizore: recimo prvi susret Gavejna, Vala i ser Huberta, na strani 71. Gavejn gundža, Val kao da koluta očima, a Hubert izigrava budalu. A na strani 53 Aletino osvetljeno lice je u napetom kontrastu s grubom ispruženom rukom mladog princa.

Ovi primeri povremeno pokazuju i Fosterovu klasičnu „stripadžijsku” stranu – kao u skečevima. Poput tenisera ili muzičara, ponekad se čini da mnogi autori avanturističkih stripova žele da budu zabavljači, i obrnuto (Sten Drejk je neko ko je želeo – i radio – i jedno i drugo), tako da dolazimo i do direktno komičnih scena na strani 78. Fosterovi vitezovi su prikazani kako nespretno plešu u jednostavnom laganom ritmu: jedan-dva-tri-četiri, jedan-dva-tri-četiri. Ali Foster, kao rođeni avanturista, ipak najviše voli akcione scene. Malo je autora koji, zajedno s Fosterom, uspešno prikazuju masovne scene u prostoru. Znam da ovo zvuči sitničavo i prizemno. Ipak, pogledajte stranicu 75. Razmislite samo o svim elementima te scene: zidovi zamka, strelci koji ciljaju u ograđeno dvorište, vojnici okrenuti na sve strane, oružje rastrkano posvuda, dim koji opasuje kadar i daleki zeleni brežuljci u pozadini. Sve se to dešava istovremeno, nakon što je Hju D’Arsi sa svojim ljudima, u živom krupnom kadru, probio odbranu zamka.

U intervjuu datom Gariju Grotu 1994. godine Bern Hogart je to objasnio na svoj živopisan način: „Jedan od (Fosterovih) velikih uspeha jeste taj što je ljudsku figuru preuzetu iz sjajne tradicije renesansne umetnosti, tu celu empirijsku pojavu, sveo na malecni prostor table, a onda ju je oživeo; proketo je malo onih kojima bi to pošlo za rukom... Počeo sam da uviđam da ja i (Aleks) Rejmond zapravo razvijamo jedno sasvim novo viđenje te pojave. Pod tim mislim na taksonomiju – na organizovanje celokupne radnje.

Niko u ljudskoj istoriji to nije učinio! Čak ni Vinzor Makej, jer je uvek tako teško shvatao perspektivu velikih urbanih formi, dok su male prilike koje je prikazivao ostajale prikovane za donju marginu; koračale su i mirovale na čvrstom tlu, retko kad ih je puštao uvis, da lebde, mada je imao bezbroj prilika za to.”

Ma koliko bio preuveličan, ovo je dobar opis Fosterovih vrlina. Ono što Foster sigurno nudi jeste istovremeno živ i konstruisan crtež, koji nije nimalo krut i koji nas, uz tek kratku pauzu, vodi u sledeći trenutak. Teško je danas prepoznati *dobrog* crtača koji je proistekao iz Fostera – pronaći granu kojoj je on zanatski kumovao – ali Džek Kirbi (koji je u vreme ovih epizoda bio mladić) umnogome podseća na ono što je Hogart opisao: snene prilike u interakciji, u pokretu – trenuci uzvišene snage preneti na papir. Prave stripske table bi tako trebalo da izgledaju.

Ovakav tip crteža, međutim, korene vuče od Nj. K. Vajeta: još jednog umetnika koji je živeo u unutrašnjosti i snevao srednjovekovne prizore na poljanama ispred svog prozora. Vajet je svoje najbolje i najpoznatije radove dovršio 1910. godine, u doba Fosterovog sazrevanja. A u stvaranju raskošnih priča od samo jedne slike Vajet je sledio, pa i prevazišao, svog učitelja Hauarda Pajla. Vajetove ilustracije dočaravale su trenutak pred akciju, na njima je sve istovremeno u žiži pažnje. Njegov biograf Dejvid Mikelis kaže:

„U književnosti, kao i u filmu, vreme protiče i priča se razvija. Nijedan zaseban odlomak ne može da ispriča celinu. U slikarstvu, međutim, sve je prikazano istovremeno. To 'upijanje svega u trenutku' snažna je odlika detinjstva, kada deluje moguće sažeti sveukupno vreme u jedan jedini časak. Za dete, baš kao i za posmatrača slike, svaki zasebni trenutak otkriva celu priču. Prošlost i budućnost ne postoje i desi li se da prevladaju snažne emocije, samo jedna slika može delovati kao večnost.”

Naravno, Foster je ovaj efekat dobio u nizovima slika. A možda je umesto odmora (mada je teško zamisliti Fostera kako smanjuje tempo) dozvoljavao sebi da stvori romantične pejzaže kao na stranicama 24–27, toliko minimalističke da prelaze u apstrakciju, suptilno nijansirane

... TIŠINA SE SPUSTI KAO PRETNJA. ONI ČUJU UBRZANE OTKUČAJE SOPSTVENOG SRCA. A ONDA, U UDALJENOM UGLU, POJAVI SE TRAJAK SVETLA, ZAČU SE OTKLJUČAVANJE BRAVE I VRATA SE ŠIROM OTVORIŠE. NASPRAM CRVENOG SJAJA POJAVI SE SILUETA MLADE DEVOJKE, KOJA STADE ČEKAJUĆI.

HAL FOSTER

281 6-28-42 Copyright © 1942 by Hal Foster Inc. World-Wide Distributors

NEXT WEEK — *The Vampire*.

i naglašene finim linijama. Foster je uvek obraćao pažnju i na boju i starao se da paleta koju je primenio ostane sačuvana u štampi. A otisci koje ovde vidimo su, kao što je već rečeno, zapanjujuće dobri. Fosterov princ, načinjen od linija i boje, stasava u srednjovekovnom svetu nebrojenih mogućnosti – na zamišljenom mestu koje se može odsanjati jedino za stolom pored prozora koji gleda na poljanu.

DEN NEJDEL je izdavač *Pikčerboksa*, jedan od urednika sajta *Komiks komiks*, posvećenog stripu, i autor nekoliko knjiga o stripu, uključujući i neprocenjiva dva toma o slavnim ekscentričnim autorima: *Umetnost kroz vreme: nepoznate stripske avanture, 1940–1980.* i *Umetnost našeg vremena: nepoznate stripske avanture, 1900–1969.*

NAPOMENE UZ IZDANJE: Prvi put u istoriji izdavanja *Princa Valijanta*, a to stalni čitaoci ovog serijala već znaju, ponosni smo što nam je omogućen pristup

privatnoj kolekciji originalnih probnih štamparskih otisaka Hala Fostera (koji se nalaze na Univerzitetu Sirakjus). Zato je izgled ovih tomova tako dobar. Međutim, u nekim slučajevima su čak i Fosterovi papiri sadržali izvesne nedostatke. Kad govorimo o periodu reizdanom u ovom tomu, stranice 39 i 83–87 bile su dostupne samo u crno-belim verzijama (koje su same po sebi bile izuzetne, što možete videti na osnovu slike iznad), dok je stranica 51, na kojoj je, zbog lošeg sečenja, nedostajalo 2,5 centimetara originalnog crteža, bila neupotrebljiva. Stoga smo zamolili naše prijatelje iz *Bokola ferlaga*, koji su objavili predivni integralni serijal *Princa Valijanta* na osnovu najbolje odštampanih novinskih kopija, da nam skeniraju ovih sedam stranica kako bismo ih mi potom kroz doradu i korekciju približili kvalitetu probnih otisaka. Ali svejedno vas molimo da nam ne zamerite ako primetite neke nesavršenosti u odnosu na ostatak knjige.

Prince Valiant

IN THE DAYS OF
KING ARTHUR
By
HEROLD R. FOSTER

ČITAVE NOĆI SLEPO SE BORE SA UŽASNIM VETROM. U OSVIT IM SE UKAZUJE STENOVITA HRID I VAL SHVATA DA JE OVDE POTREBNO BOLJE UMEĆE U PLOVIDBI NO ŠTO JE NJEGOVO.

KAPETAN BRODA JOŠ NAMRTOVO SPAVA U POTPALUBLJU POD DEJSTVOM NAPITKA ŠTO GA BEŠE NAMENIO VALU.

„DOBI, LEPOPANE, POTREBAN NAM JE NEKO KO BOLJE OD MENE POZNAJE BROD I OBALU.“ I KAPETANA IZVLAČE NA PALUBU.

VETAR I MORSKA VODA BISTRE MU BOLNU GLAVU, DOK BROD, NALIK NA SLAMKU, ULEĆE U ZLOKOBAN VRTLOG.

ZAHVAĆEN VRTLOŽNOM STRUJOM, TERAN POMAHNITALIM VETROM, BROD SE KAO POLUDEO PROBIJA IZMEĐU SCILE I HARIBDE, UŽASA KOJE POZNAVAŠE I HERKUL I OD KOJIH I ODISEJ STRAHOVAŠE.

I DOK BURA GUBI SVOJU RAZBESNELU SNAGU, OBUZIMA IH NOV UŽAS. „ETNA JE U PLAMENU“, ŠAPČE JEDAN PREPLAŠENI MORNAR, „VULKAN IZLIVA SVOJ GNEV.“

LAGANO BRODE KRAJ PLANINE ČIJI DAH UŽASNO PODRHTAVA.

I PONOVO SU NA MIRONOM NASMEJANOM MORU. TAMO ISPRED NJIH STOJI UKOTVLJENA VELIKA TRIREMA, VIDAJUĆI RANE ZADOBIJENE U OLUJI.

Prince Valiant

IN THE DAYS OF
KING ARTHUR
By
HAROLD R FOSTER

VAL SE NA BROD ŠTO PLOVI KA SICILJI UKRCAO KAKO BI POBEGAO PRED NEPRIJATELJIMA IZ RIMA. NEKAKO SU PREGURALI BURU U MESINSKOM MOREUZU, SCILU I HARIBDU I PLAMENU ETNU.

VELIKI BOJNI BROD LJULJA SE NA MIRMIM VODAMA ZALIVA, POPRAVLJAJUĆI ŠTETU IZAZVANU BURU.

TO JE BROD ANGORA RAKA, KRALJA MORA, KOME JE BAŠ POTREBNO VIŠE ROBOVA DA SEDNU ZA VESLA.

„POGLEDAJ!“, UZVIKNU NASMRT PREPLAŠEN KAPETAN, „POSLALI SU ČAMAC S NAORUŽANIM LJUDIMA OVAMO... SIGURNO ŽELE ROBLJE!“

ONI SVE ČINE DA IZMAKNU, AL' BRZI ČAMCI IH SUSTIŽU.

KAPETAN I POSADA ODMAH DIŽU RUKU OD UZALUDNOG OTPORA, ALI RATNICI ANGORA RAKA PLATIĆE VISOKU CENU DA ZAROBE MLADOG PRINCA!

„EVO TVOJIH ROBOVA-VESLAČA, GOSPODARU, AL' STALO NAS JE SKUPO ĐOK NE SAVLADASMO VLASNIKA OVOG VELIKOG MAČA!“

ANGOR RAK DUGO ZAGLEDA SJAJNU OŠTRICU, A ONDA VADI NOŽ I SKIDA ZAVOJ KOJIM BEHU PREKRIVENI DRAGULJI NA DRŠCI RASPEVANOG MAČA.

Prince Valiant

IN THE DAYS OF KING ARTHUR
BY HAROLD R. FOSTER

ANGOR RAK

ANGOR RAK ŠALJE SVOJE RATNIKE PO ROBOVE, A ONI SE VRAĆAJU S MLADIM PRINCEM I MNOGO RANA... VELIKI MAČ, ČIJE IH OŠTRO SEČIVO TOLIKO POSEČE, BI PREDAT KRALJU...

ANGOR RAK SKIDA ZAVOJ OMOGAN OKO BALČAKA RASPEVANOG MAČA I SJAJNO ORUŽJE PONOVO BLISTA NA SUNCU.

„KRALJEVSKI MAČ“, KLIKČE ANGOR RAK ODUŠEVljENO. „MORA DA JE UKRADEN! PRIKUJTE ZAROBLJENIKA ZA VESLA!“

I TAKO VAL, PRINC OD TULE I VITEZ OKRUGLOG STOLA, BI PRIKOVAN ZA VESLA S DRUGIM ROBOVIMA ŠTO BEHU DIGLI RUKU OD SVAKE NADE.

PREKO PLAVOG MEDITERANA JEZDI VELIKI BROD, UVEK PREMA ISTOKU, PLJAČKAJUĆI USPUT SLUČAJNE ŽRTVE!

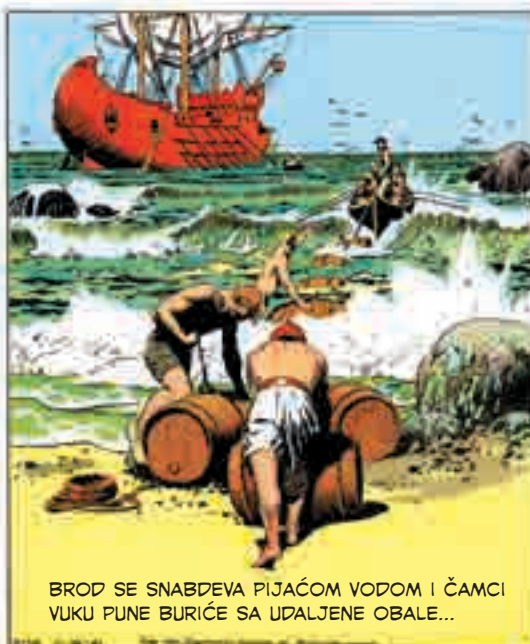
UKOTVLJUJU SE U BLIZINI GRČKIH OBALA I ROBOVI NAJZAD MOGU PREDAHNUTI. „ČAROBNA OGRLICA“, FRKČE VAL, OPIPAVAJUĆI NJENE TVRDE OŠTRE RUBOVE. „ONOME KO JE NOSI NI LANCI NI OKOVI NE MOGU NIŠTA!“

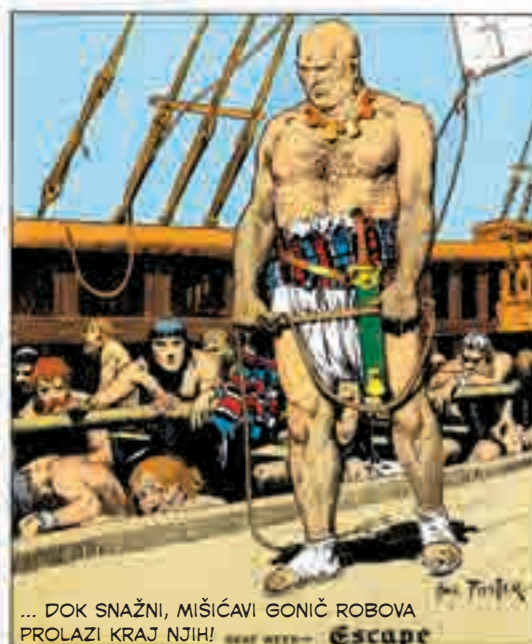
ODJEDNOM JE SKINU S VRATA I TVRDIM RUBOM POČE STRUGATI OKOVE. LANAC POPUŠTA!

VAL POMNO GLEDA KROZ OTVOR NA OGRADI KA DALEKOJ OBALI, A U GLAVI MU SE POČINJE POMALJATI SMELI PLAN...

BROD SE SNABDEVA PIJAČOM VODOM I ČAMCI VUKU PUNE BURIČE SA UDALJENE OBALE...

... DOK SNAŽNI, MIŠIČAVI GONIČ ROBOVA PROLAZI KRAJ NJIH!

Escape

Prince Valiant

IN THE DAYS OF
KING ARTHUR
BY
HAROLD R FOSTER

VAL OTKRIVA PRAVU VREDNOST ČAROBNE OGRVICE, POŠTO NJENIM OŠTRIM RUBOVIMA USPEVA DA PREREŽE OKOVE.

BROD JE UKOTVLJEN BLIZU GRČKIH OBALA, A MALI ČAMCI DONOSE SVEŽU VODU ZA PIĆE.

U SMIRAJ DANA POSAO JE OBAVLJEN I ČAMCI SE PONOVO DIŽU NA BROD.

ZLOKOBNI FIJUK BIČA PONOVO POZIVA DREMLJIVE ROBOVE DA PRIONU NA SVOJA VESLA.

IZNENADA, GONIČ ROBOVA SELI SE SA OVOG SVETA, MILOSRDNOM BRZINOM, KOJU MOŽDA NIJE ZASLUŽIO.

VAL VEĆ PRESKAČE OGRADU I SLEĆE U MORE PRE NO ŠTO IKO I SHVATI ŠTA SE DOGAĐA... ZATIM UZIMA JEDAN ČAMAC I BRZO NESTAJE U TMINI.

DOK SE DRUGI ČAMCI SPUŠTAJU, STRELCI I KOPLJAŠI HITAJU SVOJE SPRAVE I SMRT GOTOVO DOTIČE BEZUMNO HRABROG MLADIĆA.

VAL UPRAVLJA SVOJ ČAMAC KA PLIČAKU, GDE SE VALI LOME O OŠTRE HRIDI I GDE SE GONIOCI U TEŽIM ČAMCIMA NE USUĐUJU DA ZAĐU.

I NAJZAD OPASNU IGROU OKONČAVA SKLONA MU TAMA... VAL RAZAPINJE TANUŠNO JEDARCE I OTISKUJE SE NA NEPOZNATO MORE...

Prince Valiant

IN THE DAYS OF
KING ARTHUR
BY
HAROLD R FOSTER

WORLD OF THE DRAGONAGE

NENAORUŽAN, BEZ HRANE I VODE, VAL JE PREPUŠTEN STRUJAMA... ALI I TO JE BOLJE NO KAO ROB VESLATI NA BRODU ANGORA RAKA, KRALJA MORA...

ALI O POJASU ANGORA RAKA OSTA DIVNI RASPEVANI MAČ! ČAK I SADA, U BEKSTVU, VAL KUJE PLAN DA SE VRATI I DOMOGNE SE DRAGOCENOG ORUŽJA!

DALEKO PREKO ISKRIČAVOG MORA LEŽI GRU-PA OSTRVA, PREMA KOJIMA SE VAL UPUĆUJE, RADOSNO PEVUŠEĆI, JER SAD NEMA ŠTA DA IZGUBI, A MOŽE ZADOBITI ČITAV SVET!

ALI TEGOBNJA JAVA JE PRED NJIM... NA PRVOM OSTRVU ŽITELJI MU BRANE DA SE ISKRCA.

MUČEN ŽEĐU, VAL NAILAZI NA SLIČAN PRIJEM I NA DRUGIM OSTRVIMA... ODVEĆ SU OVDAŠNJI LJUDI TRPELI OD GUSARA I LOVACA NA ROBOVE, TE SE NIJEDAN STRANAC TU NE SME ISKRCATI...

PALJEN NEMILOSRDNIM SUNCEM I NOŠEN VETRO-VIMA ŠTO HUĆE, VAL NAJZAD GUBI PREDSTAVU O VREMENU I PRAVCU...

NIKAD NEĆE SAZNATI KUDA GA STRUJA ODVODI, JER ŽEĐ I UMOR SASVIM GA SAVLAĐUJU...

AL' MORA DA JE DODIRNUO NEKO DALEKO OSTRVCE, JER KAD OTVORI OČI...

... NAD NJIM SE NAGINJE LICE KOJE NIKAD VIŠE NEĆE ZABORAVITI!

DA L' TO BEŠE PRIVIĐENJE ILI STVARNOST? VAL USTAJE, ALI OČI MU HVATAJU SAMO PRAZNO MORE... PA IPAK, ČAMAC MU JE PUN HRANE I VODE!

Prince Valiant

IN THE DAYS OF
KING ARTHUR
by
HAROLD R FOSTER

VAL OPET ZAPADA U SAN! A KADA SE BUDI, SHVATA DA LJUPKOG LICA NEMA I DA JE SAM NA PUSTOM MORU...

VAL MUČNO STAJE NA NOGE I OSMATRA PUSTO OBZORJE. „TAKVA NEVIĐENA LEPOTA POSTOJI SAMO U SNU.”

ALI HRANA I VODA KOJE NALAZI U ČAMCU IPAK SU STVARNE... TU SU I ODEĆA I NOŽ... I JEDNO PISAMCE!

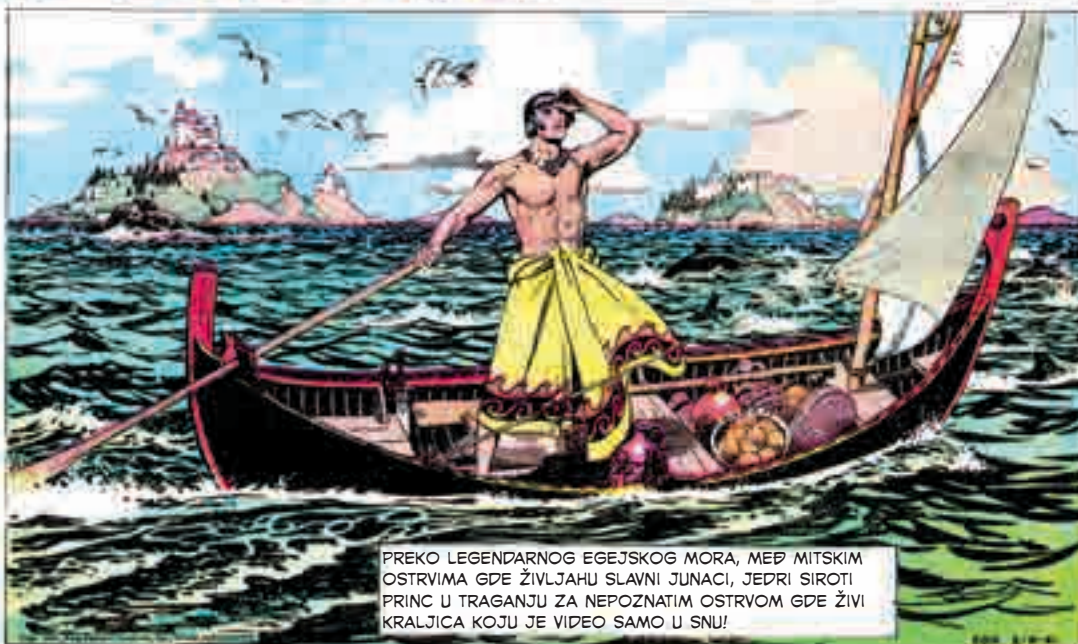
„NIJEDAN STRANAC NE SME STIĆI NA OSTRVO I OSTATI ŽIV... ALI TI SI ODVEĆ MLAD DA BI UMRO. ALETA, KRALJICA MAGLENIH OSTRVA”

VAL RAZAPINJE JEDRO! NEĆE VIŠE LUTATI SVETOM TRAJEĆI PUSTOLOVINE... OD SADA ĆE TRAGATI ZA ALETOM, KRALJICOM MAGLENIH OSTRVA!

I TAKO BRODI MOREM, TRAGAJUĆI I TRAGAJUĆI! OD LOVACA NA ROBOVE SPASAVA SE BEKSTVOM MEĐU STENOVITE PLIČAKE, GDE GA NE MOGU DOSEĆI!

PODOZRIVI OSTRVLJANI NE DOZVOLJAVAJU MU DA SIPE NA KOPNO, ALI SE VAL RASPITUJE KOD RIBARA... ODGOVORI SU RAZOČARAVAJUĆI. MAGLENA OSTRVA LEŽE NEGDE DALEKO, DALEKO U NEPOZNATOM PRAVCU.

PREKO LEGENDARNOG EGEJSKOG MORA, MEĐ MITSKIM OSTRVIMA GDE ŽIVLJAHU SLAVNI JUNACI, JEDRI SIROTI PRINC U TRAGANJU ZA NEPOZNATIM OSTRVOM GDE ŽIVI KRALJICA KOJU JE VIDEO SAMO U SNU!

NESTALI SU I POSLEDNJI OSTACI HRANE I SVA JE VODA POPIJENA... A VAL NASTAVLJA DA TRAGA.

Prince Valiant

IN THE DAYS OF
KING ARTHUR
BY
HAROLD R FOSTER

NEDELJAMA VEĆ MLADI PRINC BRODI EGEJSKIM MOREM TRAGAJUĆI ZA ALETOM, SIVOOKOM KRALJICOM MAGLENIH OSTRVA. OSTAVIŠI BEZ HRANE I VODE, ON NASTAVLJA DA PLOVI.

U NEKOLIKO JE NAVRATA ZA DLAKU IZBEGAO SUSRET S LOVCIMA NA ROBOVE, ALI OVOG PUTA ZATIČU GA IZNENADA, DALEKO OD OBALE.

ČAKLJAMA ZAHVATAJU NJEGOV MALENI ČAMAC I PRIVLAČE GA UZ BROD TRGOVCA ROBLJEM.

MLADIĆ JE PRAVA SLIKA BEZNADNE TUŽE DOK SE UMORNO PENJE NA BROD OTMIČARA.

TA VARKA ZATIČE GUSARE POTPUNO NESPREMNE I, DOK SE ONI POVRAĆAJU OD IZNENAĐENJA...

... VAL SE PROBIJA DO GUSARSKOG VOĐE I ZAROBLJAVA GA! STAVLJAJUĆI MU SVOJ OŠTRI NOŽ POD ZNOJNI VRAT, ON ULJUDNO PROGOVARA: „HOĆEŠ LI BITI DOBAR I NAREĐITI SVOJIM LJUDIMA DA KRENU ZA MAGLENA OSTRVA — ILI DA TE PRESEČEM NAPOLA?“

VASCELI TAJ DAN I SVU NOĆ BRODE PREMA ISTOKU, A ONDA UGLEDAŠE KAKO SE, BLISTAV, POMALJA U IZMAGLICI NEKI OSTRVSKI GRAD.

VAL SA SOBOM ODVODI GOJAZNOG KAPETANA KAO TAOCA DOK SE PRISTOJNO NE UDALJE, A ONDA GA PUŠTA. DOK ZALAZI U IZMAGLICU, VAL ČUJE OŠTAR ZLOKOBNI SMEH.

A ZATIM I DRUGI ZVUK — DUBOKU I POTMULU GRMLJAVINU. ZUREĆI NAPRED, VAL UGLEDA ČUDESAN PRIZOR... VELIKI VRTLOG KOMEŠA SE PRED NJIM I POVLAČI NJEGOV ČAMAC UŽASNOM SNAGOM!

Prince Valiant

IN THE DAYS OF
KING ARTHUR
BY
HAROLD R. FOSTER

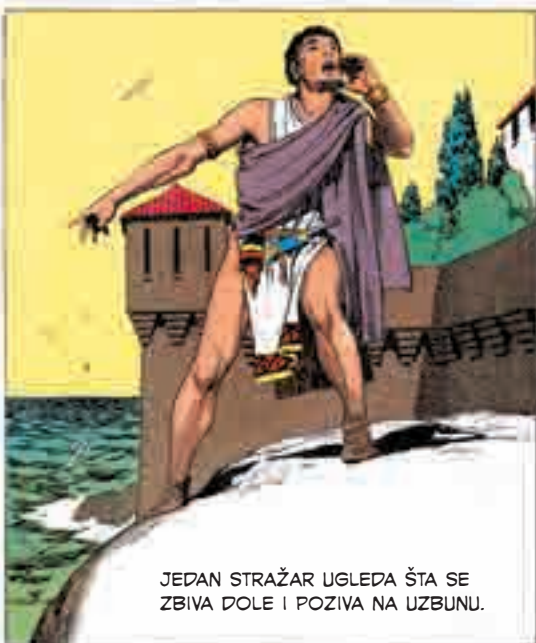
VAL JE PRELEPO LICE ALETE, KRALJICE MAGLENIH OSTRVA, ONOMAD ZA TREN UGLEDAO BAŠ MEĐU KIKLADAMA, GRČKIM OSTRVLJEM GDE SE SUSREĆU MIT I STVARNOST I GDE SE LEGENDA MEŠA SA DOŽIVLJAJIMA.

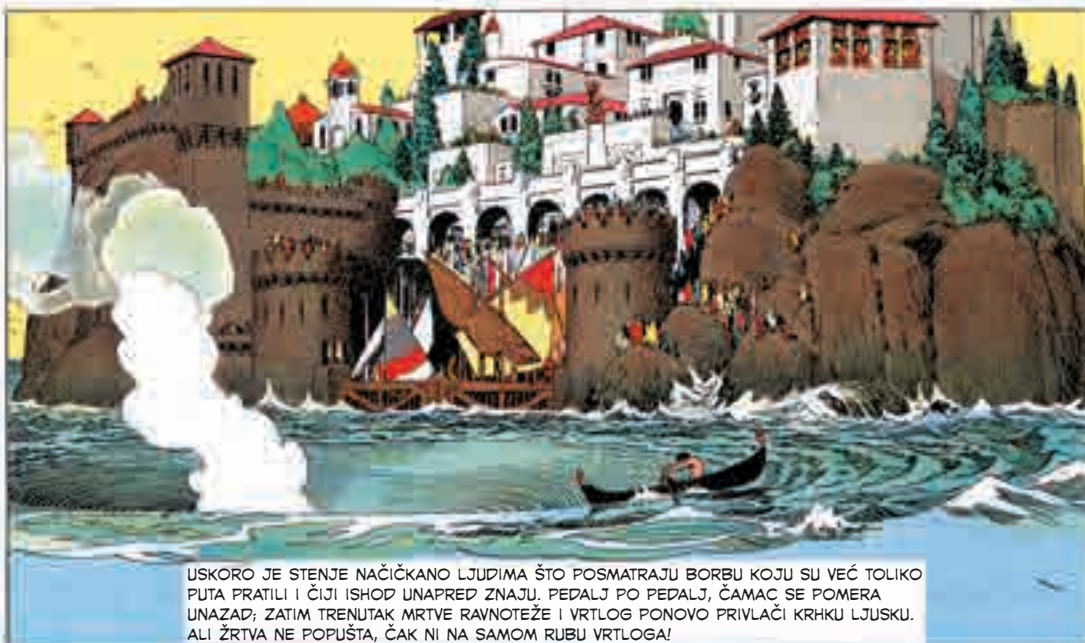
VAL BRZO SPLUŠTA NEKORISNO JEDRO I HVATA SE VESALA, PA POČINJE OGORČENA BORBA.

SNAŽNE I MLADE RUKU SAVIJAJU SE NAD VESLIMA I, PEDALJ PO PEDALJ, ČAMAC SE UDALJUJE OD VRTLOŽNOG UŽASA.

JEDAN STRAŽAR UGLEDA ŠTA SE ZBIVA DOLE I POZIVA NA UZBUNU.

USKORO JE STENJE NAČIČKANO LJUDIMA ŠTO POSMATRAJU BORBU KOJU SU VEĆ TOLIKO PUTA PRATILI I ČIJI ISHOD UNAPRED ZNAJU. PEDALJ PO PEDALJ, ČAMAC SE POMERA UNAZAD; ZATIM TRENUTAK MRTVE RAVNOTEŽE I VRTLOG PONOVO PRIVLAČI KRHKU LJUSKU. ALI ŽRTVA NE POPUŠTA, ČAK NI NA SAMOM RUBU VRTLOGA!

VAL NASTAVLJA DA SE BORI, SUIVIŠE UMORAN DA BI PRIMETIO KAKO VRTLOG NAJZAD GUBI SNAGU. OBOJE SU IZMORENI.

PREPLANULI MLADIĆI SKAČU SA STENJA I PLIVAJU KA MESTU GDE OBEZNAJENI POBEDNIK LAGANO PLUTA NAD OSTACIMA VRTLOGA.

POLAKO GA ODVLAČE DO PRISTANIŠTA I NEŽNO IZNOSE IZ ČAMCA... JER TI LJUDI POŠTUJU SRČANE BORCE.

Prince Valiant

IN THE DAYS OF
KING ARTHUR
BY
HAROLD R. FOSTER

JOŠ OTKAKO SE MLADI JUNAK LAMORAK ISKRCAO PRE MNOGO LETA NA OVO OSTRVO, NIKO NIJE NADVLADAO GROZNI VRTLOG. ISCRPLJEN DUGOM BORBOM, VAL PROVODI U SNU CEO DAN I NOĆ.

VAL IZNOSI LAMORAKU, KRALJU TAMBELENA, SVOJU DUGU PRIČU I MOLI GA ZA BROD KOJI ĆE GA ODVESTI DO MAGLENIH OSTRVA. KRALJ ĆUTKE SLUŠA. MADA SU MU GODINE POBELELE KOSU, POVILE MU ŠIROKA PLEĆA I IZVUKLE SNAGU IZ MIŠICA, UM MU JE JOŠ UVEK BRIDAK KAO NOŽ.

A KRALJ MISLI SLEDEĆE: „POŠTO JE MLADIĆEV OTAC, KRALJ TULE, BOGAT I DALEKO, MOGU ZA SINOVLJEV POVRATAK TRAŽITI DOBRU OTKUPNINU... A DA JE BLIŽE I DA JE MOĆAN, PA... IMAM DVE KĆERI ZA UDAJU...”

JER UPRKOS PRNJAMA I OŽILJCIMA OD OKOVA NA GLEŽNJEVIMA I ČLANCIMA, VAL ODISTA DELUJE KAO KRALJEVSKI SIN, KAKO TVRDI.

I TAKO VALA PRIMAJU KAO UGLEDNOG GOSTA I PUŠTAJU GA DA SLOBODNO ŠETA GRADOM. MADA JE TO, KAKO ISPRAVNO PODOZREVA, NJEGOVA TAMNICA.

A U SLUČAJU DA KRALJ ODBIJE DA MU ISPUNI MOLBU, VAL PROUČAVA MOGUĆNOSTI DA SAM SEBI POMOGNE.

OD ASTROMEDA, KRALJEVOG SAVETNIKA I ZVEZDOZNAKA, VAL UČI MNOGO TOGA: DA MAGLENA OSTRVA LEŽE NA ISTOKU, U NAJUDALJENIJEM KRAJU, I DA SE ODANDE NIKO ŽIV NE VRAĆA! I DA PLIME, IZAZVANE MESECOM, DVA PUTA DNEVNO STVARAJU VRTLOG U LUCI.

PRIPREME ZA BEKSTVO PREKIDA DOLAZAK VELIKOG BRODA IZ ATINE, KOJIM SE DOMU VRAĆAJU DVE PRINCEZE.

Prince Valiant

IN THE DAYS OF
KING ARTHUR
BY
HAROLD R. FOSTER

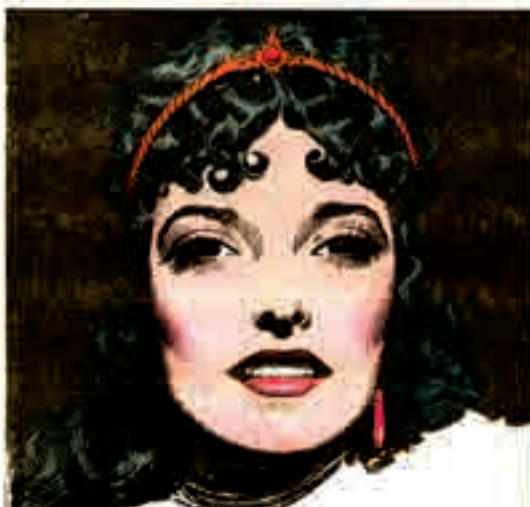
"SREĆNO MI PADA OVAJ POVRATAK PRINCEZA!", MISLI VAL. "VEČERAS ĆE BITI SVEČANOST I MOŽDA ĆU USPETI DA ISKORISTIM PRILIKU I POBEGNEM!"

NJEGOVE PRIPREME PREKIDA MARŠAL DVORA, DONOŠEĆI SKUPOCENU ODEĆU I KRALJEV NALOG DA SE POJAVI PRED NJIM.

ALI VAL JEDVA DA ČUJE ŠTA KRALJ IMA DA MU KAŽE, JER LAMORAKOVE KĆERI SU DIVNE, A VAL JE VEOMA MLAD. O LJUPKOSTI SOMBELINE I MELODIJE TRUBADURI SU ISPEVALI BROJNE PESME I MNOGA JE SRCA UZBUDILA NJIHOVA LEPOTA.

SOMBELININA LEPOTA JE POPUT ZVEZDANE NOĆI. ZBOG NJENIH SE TAMNIH OČIJU MNOGI ZRELI LJUDI SEĆAJU DELA KOJA HTEDOŠE DA POČINE, A MNOGI MLADIĆI GUBE MIR. PESNICI UZALUD PIŠU STIHOVE ŠTO BLEDE PRED NJENOM POJAVOM.

A MELODIJA JE KAO SUNČEV ZRAK, KAO PESMA I ZVONAK SMEH. KAŽU DA SE PROLEĆE ŠUNJA NJENIM TRAGOM, KAO VERAN PAS, I DA SUNCE, KAD PADNE NOĆ, OSTAVLJA SVOJ SJAJ U NJENOJ KOSI.

U VALU STIČU VALJANOG DRUGA, PO SVOM UKUSU, I NJEGOVO ŽUDNO TRAGANJE ZA ALETOM USPORAVA SE I KONAČNO SASVIM PRESTAJE!

Prince Valiant

IN THE DAYS OF KING ARTHUR
BY HAROLD R. FOSTER

DA BEŠE SAMO JEDNA, VAL BI ZABORAVIO NA SVOJ SAN...

AL' NJEGOVO VRUĆE MLAĐANO SRCE KOLEBA SE IZMEĐU TAMNE LEPOTE SOMBELINE I ŽUBORNE VEDRINE MELODIJE.

NOĆNI POVETARAC S DALEKIH OSTRVA STIŽE DO NJEGOVOG PROZORA, BUDEĆI MU SNOVE O ALETI, KRALJICI MAGLENIH OSTRVA...

VAL SKUPLJA ZALIHE I KRIJE IH U OBLIŽNJOJ PEĆINI NA OBAZI, VREBAJUĆI TRENUTAK DA SE DOMOGNE ČAMCA I POBEGNE.

SUNČANI TAMBELI LEŽI KAO DRAGULJ U SMARAGDNOM MORU I MORSKI POVETARAC BEZ PRESTANKA PEVUŠI OKO NJEGOVIH KULA... ČOVEK MOŽE LEPO POŽIVETI U SLATKOJ DOKOLICI, ZAUVEK.

AL' MALA LUKA IZHENADA POSTAJE ŽIVAHNA; BROĐIĆI SE ČISTE I PREMAZUJU SVEŽOM BOJOM, STAVLJAJU SE UKRASI MORSKIH ZNAMENJA I ONDA...

... STAVIVŠI NA SEBE KRALJEVSKU ODORU, LAMORAK OBJAVLJUJE DA SE SUTRADAN SVEČANO OTVARA SEZONA LOVA NA BISERE.

U ZORU, DOK LJUTI VRTLOG MIRUJE, VESELA FLOTA POLAZI KA NALAZIŠTU BISERA. JER BOGATSTVO TAMBELIENA LEŽI U BISERJU, U UKRASIMA OD ŠKOLJKI KOJE PRAVE VEŠTI MAJSTORI I U SJAJNIM BOJAMA ŠTO IH VADE IZ MORA.

SOMBELINA, MELODIJA I VAL VESELO JEDRE NA BRODU MLADOG HEKTORA, ZAPOVEDNIKA FLOTE. BIĆE TO NJIHOVA POSLEDNJA ZAJEDNIČKA ZABAVA.

Naslov originala
PRINCE VALIANT® VOL. III 1941-1942
BY HAL FOSTER

Dizajn korica
Dragan Bibin

Copyright © 2014 King Features Syndicate, Inc.™ Hearst Holdings, Inc.
Copyright © 2014 za ovo izdanje Čarobna knjiga

PRINC VALIJANT
TREĆI TOM: 1941–1942.
HAROLD R. FOSTER

Izdavač:
Čarobna knjiga, Beograd

Za izdavača:
Borislav Pantić

Izvršni urednik
Darko Tuševljaković

Lektura i korektura:
MAHAČMA

Prelom i priprema za štampu:
Miodrag Nikolić

Plasman:
021/439-697

Štampa:
Rotografika, Subotica

Tiraž:
2.000

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

741.5
741.5.071.1 Foster X.

ФОСТЕР, Харолд, 1892-1982
Princ Valijant. Tom 3, 1941-1942 / Harold R. Foster ; s engleskog preveo Žika Bogdanović.
- Beograd : Čarobna knjiga, 2014 (Subotica : Rotografika). - 112 str. : ilustr. ; 24 cm. -
(Biblioteka Olovka, tuš i pero ; br. 17)

Prevod dela: Prince Valiant. Vol 3, 1941-1942 / by Hal Foster. - Tiraž 2.000. - Str. 4-6:
Vaš skromni Foster / Den Nejedel.

ISBN 978-86-7702-345-4

COBISS.SR-ID 209123596

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se reprodukovati, umnožavati, preštamovati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača. Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Princ Valijant

TREĆI TOM: 1941–1942. HAROLD R. FOSTER

S engleskog preveo
Žika Bogdanović

VAŠ SKROMNI FOSTER

Predgovor: Den Nejedel

ARN SABA: Osećate li zadovoljstvo zbog toga što za sobom ostavljate tako krupno i kvalitetno delo na koje će se buduće generacije ugledati?

HAL FOSTER: Nikad nisam pomislio na to.

ARN SABA: Nikad ne razmišljate o besmrtnosti?

HAL FOSTER: Ne.

(Iz intervjua Arn Sabe s Halom Fosterom 1979. godine. *Sveobuhvatan vodič kroz svet „Princa Valijanta”*.)

Hal Foster je crtao *Princa Valijanta* dok je sedeo ispred prozora i posmatrao polja Redinga u Konektikatu. S vremena na vreme bi uzeo pušku i, ne dižući se sa stolice, gađao pokojnu pticu. Takođe je poznato da je voleo vožnje kanuom, kao i duge šetnje svojim imanjem od šest jutara. Dopada mi se pomisao da je Foster, posmatrajući ta polja, iznalazio rešenja za crtanje svojih srednjovekovnih priča. Bio je tih i ozbiljan umetnik, ali isto tako i čovek koji je u mladosti biciklom prešao 1.600 kilometara od Vinipega do Čikaga kako bi započeo karijeru komercijalnog umetnika, jer nije imao drugi način da stigne tamo. Nije to loša paralela s tri decenije napornog rada na *Princu Valijantu*, u čiji kvalitet nikad nije bio siguran. „Mnogi su mi tokom godina govorili da sam sjajan”, rekao je Arn Sabi. „Ali ja sebe ipak najbolje poznajem. Dok se brijem, moram da se gledam u ogledalu i tada se pitam da li je ovaj tip baš toliko sjajan.”

Na papiru Fosterova neposrednost lako može delovati kao demonstracija tuge ili čežnje, ali meni se čini da je on posedovao suv smisao za humor i rezervisanost čoveka iz doba Depresije, kao i da je želeo da ispriča priču, znajući da je to postupan posao. Rukovodio se upornošću, ali nije patio od grandioznosti. U njegovom stalozenom senzibilitetu osećaju se blagost i moralnost. Strip je delom upravo zbog toga tako primamljiv: poput svog autora, princ Valijant je ambiciozan, ali je i skroman.

Ovaj tom prikazuje Fosterovog princa kao manje ili više odraslog čoveka. On nije u potpunosti zreo, ali nije ni ishitren kao što je bio u prvim epizodama; uči kako da savlada svoju narav i snagu. Sasvim prigodno, on stasava (u ovim epizodama puni 18 godina) tokom dugačke i veoma smelo prikazane avanture diljem onoga što se početkom četrdesetih godina još uvek zvalo Orijent. Alegorija nije komplikovana: putovanje je proces sazrevanja kroz koji mora proći svaki junak. Za Vala putovanje kao da nema kraja i, čitajući ove stanice redom, mi stičemo uvid u nijanse njegovog karaktera koje inače možda ne bismo primetili.

On je, naravno, romantik. Ali isto tako voli da se sveti. Od 17. do 19. stranice ovog izdanja prvi put je ljubomorani, a pomalo i snob kad shvati da je mladi kapetan Hektor zaljubljen u princezu Melodiju, koja je, po društvenom statusu, daleko iznad Hektora. Ali u buri saosećanja (i osvetoljubivosti prema ranijem neprijatelju kojem je Melodija obećana) on pomaže mladom paru da pobegne. Kasnije, na strani 52, pošto su seljani pohvatali i pobili zlikovce koji su ih opljačkali, Foster se ne zadržava na fizičkom nasilju, već na užasu koji Val doživljava dok posmatra pokolj. U ovim ranim danima Valove sučeljene emocije i ubrzano sazrevanje kao da su Fosterova glavna preokupacija. On delom uspeva da ostvari prisan odnos između sebe, Vala i publike zahvaljujući izuzetnoj veštini postavljanja

scena i prikazivanja govora tela. Pažnja se obraća čak i na naoko nevažne prizore: recimo prvi susret Gavejna, Vala i ser Huberta, na strani 71. Gavejn gundža, Val kao da koluta očima, a Hubert izigrava budalu. A na strani 53 Aletino osvetljeno lice je u napetom kontrastu s grubom ispruženom rukom mladog princa.

Ovi primeri povremeno pokazuju i Fosterovu klasičnu „stripadžijsku” stranu – kao u skečevima. Poput tenisera ili muzičara, ponekad se čini da mnogi autori avanturističkih stripova žele da budu zabavljači, i obrnuto (Sten Drejk je neko ko je želeo – i radio – i jedno i drugo), tako da dolazimo i do direktno komičnih scena na strani 78. Fosterovi vitežovi su prikazani kako nespretno plešu u jednostavnom laganom ritmu: jedan-dva-tri-četiri, jedan-dva-tri-četiri. Ali Foster, kao rođeni avanturista, ipak najviše voli akcione scene. Malo je autora koji, zajedno s Fosterom, uspešno prikazuju masovne scene u prostoru. Znam da ovo zvuči sitničavo i prizemno. Ipak, pogledajte stranicu 75. Razmislite samo o svim elementima te scene: zidovi zamka, strelci koji ciljaju u ograđeno dvorište, vojnici okrenuti na sve strane, oružje raštrkano posvuda, dim koji opasuje kadar i daleki zeleni brežuljci u pozadini. Sve se to dešava istovremeno, nakon što je Hju D’Arsi sa svojim ljudima, u živom krupnom kadru, probio odbranu zamka.

U intervjuu datom Gariju Grotu 1994. godine Bern Hogart je to objasnio na svoj živopisan način: „Jedan od (Fosterovih) velikih uspeha jeste taj što je ljudsku figuru preuzetu iz sjajne tradicije renesansne umetnosti, tu celu empirijsku pojavu, sveo na malecni prostor table, a onda ju je oživeo; proketo je malo onih kojima bi to pošlo za rukom... Počeo sam da uviđam da ja i (Aleks) Rejmond zapravo razvijamo jedno sasvim novo viđenje te pojave. Pod tim mislim na taksonomiju – na organizovanje celokupne radnje.

Niko u ljudskoj istoriji to nije učinio! Čak ni Vinzor Makej, jer je uvek tako teško shvatao perspektivu velikih urbanih formi, dok su male prilike koje je prikazivao ostajale prikovane za donju marginu; koračale su i mirovale na čvrstom tlu, retko kad ih je puštao uvis, da lebde, mada je imao bezbroj prilika za to.”

Ma koliko bio preuveličan, ovo je dobar opis Fosterovih vrlina. Ono što Foster sigurno nudi jeste istovremeno živ i konstruisan crtež, koji nije nimalo krut i koji nas, uz tek kratku pauzu, vodi u sledeći trenutak. Teško je danas prepoznati *dobrog* crtača koji je proistekao iz Fostera – pronaći granu kojoj je on zanatski kumovao – ali Džek Kirbi (koji je u vreme ovih epizoda bio mladić) umnogome podseća na ono što je Hogart opisao: snene prilike u interakciji, u pokretu – trenuci uzvišene snage preneti na papir. Prave stripske table bi tako trebalo da izgledaju.

Ovakav tip crteža, međutim, korene vuče od Nj. K. Vajeta: još jednog umetnika koji je živio u unutrašnjosti i snevao srednjovekovne prizore na poljanama ispred svog prozora. Vajet je svoje najbolje i najpoznatije radove dovršio 1910. godine, u doba Fosterovog sazrevanja. A u stvaranju raskošnih priča od samo jedne slike Vajet je sledio, pa i prevazišao, svog učitelja Hauarda Pajla. Vajetove ilustracije dočaravale su trenutak pred akciju, na njima je sve istovremeno u žiži pažnje. Njegov biograf Dejvid Mikelis kaže:

„U književnosti, kao i u filmu, vreme protiče i priča se razvija. Nijedan zaseban odlomak ne može da ispriča celinu. U slikarstvu, međutim, sve je prikazano istovremeno. To 'upijanje svega u trenutku' snažna je odlika detinjstva, kada deluje moguće sažeti sveukupno vreme u jedan jedini časak. Za dete, baš kao i za posmatrača slike, svaki zasebni trenutak otkriva celu priču. Prošlost i budućnost ne postoje i desi li se da prevladaju snažne emocije, samo jedna slika može delovati kao večnost.”

Naravno, Foster je ovaj efekat dobio u nizovima slika. A možda je umesto odmora (mada je teško zamisliti Fostera kako smanjuje tempo) dozvoljavao sebi da stvori romantične pejzaže kao na stranicama 24–27, toliko minimalističke da prelaze u apstrakciju, suptilno nijansirane

... TIŠINA SE SPUSTI KAO PRETNJA. ONI ČUJU UBRZANE OTKUČAJE SOPSTVENOG SRCA. A ONDA, U UDALJENOM UGLU, POJAVI SE TRAJAK SVETLA, ZAČU SE OTKLJUČAVANJE BRAVE I VRATA SE ŠIROM OTVORIŠE. NASPRAM CRVENOG SJAJA POJAVI SE SILUETA MLADE DEVOJKE, KOJA STADE ČEKAJUĆI.

HAL FOSTER

281 6-28-42 Copyright © 1942 by Hal Foster Inc. World-Wide Pictures

NEXT WEEK — *The Vampire*.

i naglašene finim linijama. Foster je uvek obraćao pažnju i na boju i starao se da paleta koju je primenio ostane sačuvana u štampi. A otisci koje ovde vidimo su, kao što je već rečeno, zapanjujuće dobri. Fosterov princ, načinjen od linija i boje, stasava u srednjovekovnom svetu nebrojenih mogućnosti – na zamišljenom mestu koje se može odsanjati jedino za stolom pored prozora koji gleda na poljanu.

DEN NEJDEL je izdavač *Pikčerboksa*, jedan od urednika sajta *Komiks komiks*, posvećenog stripu, i autor nekoliko knjiga o stripu, uključujući i neprocenjiva dva toma o slavnim ekscentričnim autorima: *Umetnost kroz vreme: nepoznate stripske avanture, 1940–1980.* i *Umetnost našeg vremena: nepoznate stripske avanture, 1900–1969.*

NAPOMENE UZ IZDANJE: Prvi put u istoriji izdavanja *Princa Valijanta*, a to stalni čitaoci ovog serijala već znaju, ponosni smo što nam je omogućen pristup

privatnoj kolekciji originalnih probnih štamparskih otisaka Hala Fostera (koji se nalaze na Univerzitetu Sirakjus). Zato je izgled ovih tomova tako dobar. Međutim, u nekim slučajevima su čak i Fosterovi papiri sadržali izvesne nedostatke. Kad govorimo o periodu reizdanom u ovom tomu, stranice 39 i 83–87 bile su dostupne samo u crno-belim verzijama (koje su same po sebi bile izuzetne, što možete videti na osnovu slike iznad), dok je stranica 51, na kojoj je, zbog lošeg sečenja, nedostajalo 2,5 centimetara originalnog crteža, bila neupotrebljiva. Stoga smo zamolili naše prijatelje iz *Bokola ferlaga*, koji su objavili predivni integralni serijal *Princa Valijanta* na osnovu najbolje odštampanih novinskih kopija, da nam skeniraju ovih sedam stranica kako bismo ih mi potom kroz doradu i korekciju približili kvalitetu probnih otisaka. Ali svejedno vas molimo da nam ne zamerite ako primetite neke nesavršenosti u odnosu na ostatak knjige.

Prince Valiant

IN THE DAYS OF
KING ARTHUR
By
HEROLD R. FOSTER

ČITAVE NOĆI SLEPO SE BORE SA UŽASNIM VETROM. U OSVIT IM SE UKAZUJE STENOVITA HRID I VAL SHVATA DA JE OVDE POTREBNO BOLJE UMEĆE U PLOVIDBI NO ŠTO JE NJEGOVO.

KAPETAN BRODA JOŠ NAMRTOVO SPAVA U POTPALUBLJU POD DEJSTVOM NAPITKA ŠTO GA BEŠE NAMENIO VALU.

„DOBI, LEPOPANE, POTREBAN NAM JE NEKO KO BOLJE OD MENE POZNAJE BROD I OBALU.“ I KAPETANA IZVLAČE NA PALUBU.

VETAR I MORSKA VODA BISTRE MU BOLNU GLAVU, DOK BROD, NALIK NA SLAMKU, ULEĆE U ZLOKOBAN VRTLOG.

ZAHVAĆEN VRTLOŽNOM STRUJOM, TERAN POMAHNITALIM VETROM, BROD SE KAO POLUDEO PROBIJA IZMEĐU SCILE I HARIBDE, UŽASA KOJE POZNAVAŠE I HERKUL I OD KOJIH I ODISEJ STRAHOVAŠE.

I DOK BURA GUBI SVOJU RAZBESNELU SNAGU, OBUZIMA IH NOV UŽAS. „ETNA JE U PLAMENU“, ŠAPČE JEDAN PREPLAŠENI MORNAR, „VULKAN IZLIVA SVOJ GNEV.“

LAGANO BRODE KRAJ PLANINE ČIJI DAH UŽASNO PODRHTAVA.

I PONOVO SU NA MIRONOM NASMEJANOM MORU. TAMO ISPRED NJIH STOJI UKOTVLJENA VELIKA TRIREMA, VIDAJUĆI RANE ZADOBIJENE U OLUJI.

Prince Valiant

IN THE DAYS OF
KING ARTHUR
By
HAROLD R FOSTER

VAL SE NA BROD ŠTO PLOVI KA SICILJI UKRCAO KAKO BI POBEGAO PRED NEPRIJATELJIMA IZ RIMA. NEKAKO SU PREGURALI BURU U MESINSKOM MOREUZU, SCILU I HARIBDU I PLAMENU ETNU.

VELIKI BOJNI BROD LJULJA SE NA MIRMIM VODAMA ZALIVA, POPRAVLJAJUĆI ŠTETU IZAZVANU BURU.

TO JE BROD ANGOR RAKA, KRALJA MORA, KOME JE BAŠ POTREBNO VIŠE ROBOVA DA SEDNU ZA VESLA.

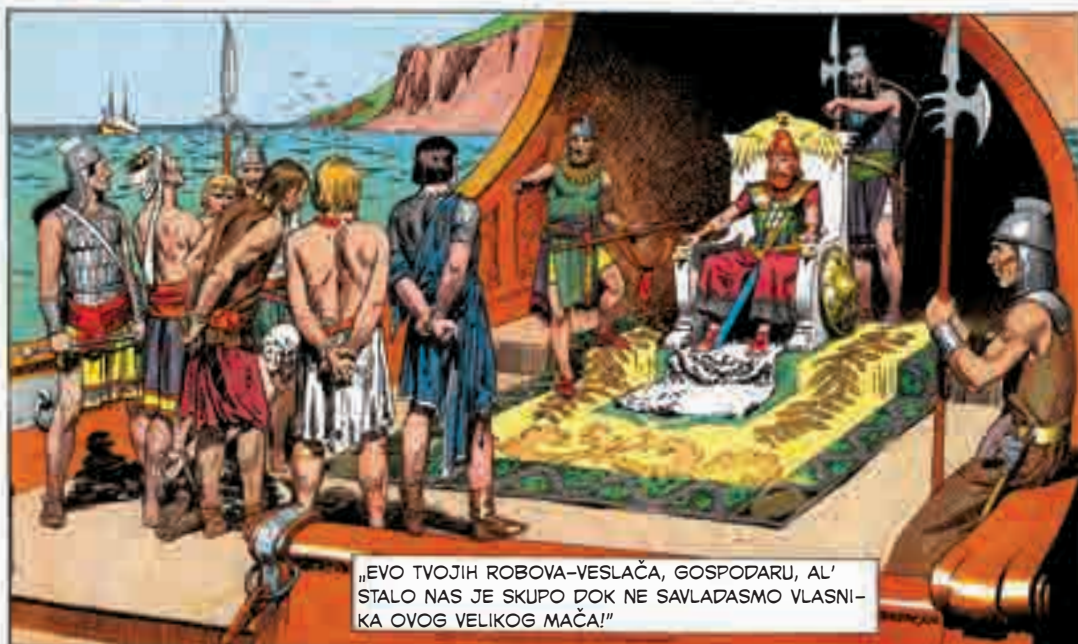
„POGLEDAJ!“, UZVIKNU NASMRT PREPLAŠEN KAPETAN, „POSLALI SU ČAMAC S NAORUŽANIM LJUDIMA OVAMO... SIGURNO ŽELE ROBLJE!“

ONI SVE ČINE DA IZMAKNU, AL' BRZI ČAMCI IH SUSTIŽU.

KAPETAN I POSADA ODMAH DIŽU RUKU OD UZALUDNOG OTPORA, ALI RATNICI ANGOR RAKA PLATIĆE VISOKU CENU DA ZAROBE MLADOG PRINCA!

„EVO TVOJIH ROBOVA-VESLAČA, GOSPODARU, AL' STALO NAS JE SKUPO ĐOK NE SAVLADASMO VLASNIKA OVOG VELIKOG MAČA!“

ANGOR RAK DUGO ZAGLEDA SJAJNU OŠTRICU, A ONDA VADI NOŽ I SKIDA ZAVOJ KOJIM BEHU PREKRIVENI DRAGULJI NA DRŠCI RASPEVANOG MAČA.

Prince Valiant

IN THE DAYS OF KING ARTHUR
BY HAROLD R. FOSTER

ANGOR RAK

ANGOR RAK ŠALJE SVOJE RATNIKE PO ROBOVE, A ONI SE VRAĆAJU S MLADIM PRINCEM I MNOGO RANA... VELIKI MAČ, ČIJE IH OŠTRO SEČIVO TOLIKO POSEČE, BI PREDAT KRALJU...

ANGOR RAK SKIDA ZAVOJ OMOGAN OKO BALČAKA RASPEVANOG MAČA I SJAJNO ORUŽJE PONOVO BLISTA NA SUNCU.

„KRALJEVSKI MAČ“, KLIKČE ANGOR RAK ODUŠEVljENO. „MORA DA JE UKRADEN! PRIKUJTE ZAROBLJENIKA ZA VESLA!“

I TAKO VAL, PRINC OD TULE I VITEZ OKRUGLOG STOLA, BI PRIKOVAN ZA VESLA S DRUGIM ROBOVIMA ŠTO BEHU DIGLI RUKA OD SVAKE NADE.

PREKO PLAVOG MEDITERANA JEZDI VELIKI BROD, UVEK PREMA ISTOKU, PLJAČKAJUĆI USPUT SLUČAJNE ŽRTVE!

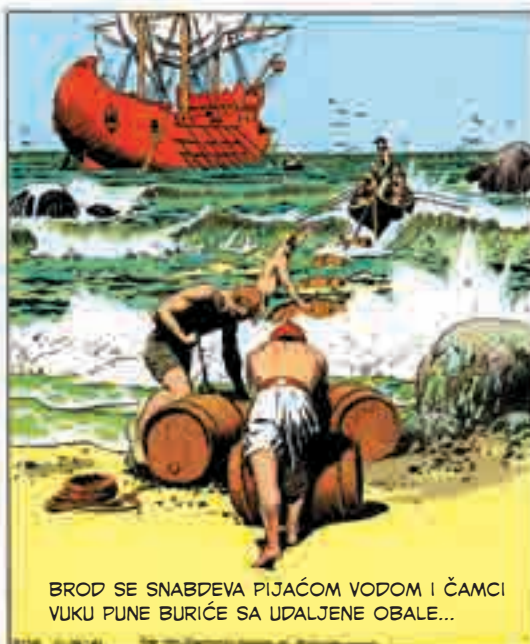
UKOTVLJUJU SE U BLIZINI GRČKIH OBALA I ROBOVI NAJZAD MOGU PREDAHNUTI. „ČAROBNA OGRLICA“, FRKČE VAL, OPIPAVAJUĆI NJENE TVRDE OŠTRE RUBOVE. „ONOME KO JE NOSI NI LANCI NI OKOVI NE MOGU NIŠTA!“

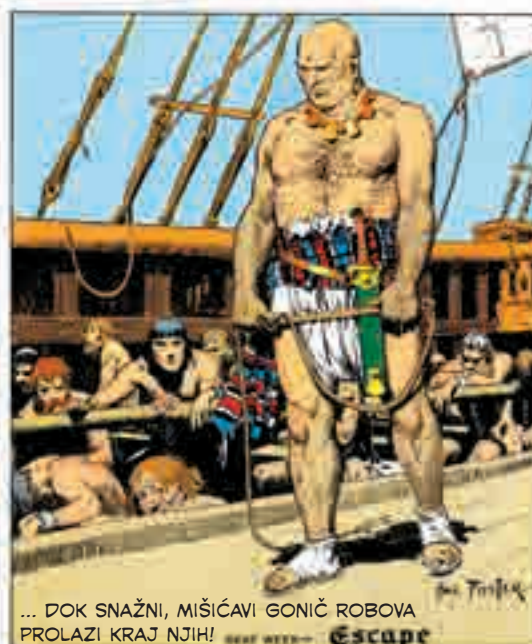
ODJEDNOM JE SKINU S VRATA I TVRDIM RUBOM POČE STRUGATI OKOVE. LANAC POPUŠTA!

VAL POMNO GLEDA KROZ OTVOR NA OGRADI KA DALEKOJ OBALI, A U GLAVI MU SE POČINJE POMALJATI SMELI PLAN...

BROD SE SNABDEVA PIJAČOM VODOM I ČAMCI VUKU PUNE BURIČE SA UDALJENE OBALE...

... DOK SNAŽNI, MIŠIČAVI GONIČ ROBOVA PROLAZI KRAJ NJIH!

Escape

Prince Valiant

IN THE DAYS OF
KING ARTHUR
BY
HAROLD R FOSTER

VAL OTKRIVA PRAVU VREDNOST ČAROBNE OGRVICE, POŠTO NJENIM OŠTRIM RUBOVIMA USPEVA DA PREREŽE OKOVE.

BROD JE UKOTVLJEN BLIZU GRČKIH OBALA, A MALI ČAMCI DONOSE SVEŽU VODU ZA PIĆE.

U SMIRAJ DANA POSAO JE OBAVLJEN I ČAMCI SE PONOVO DIŽU NA BROD.

ZLOKOBNI FIJUK BIČA PONOVO POZIVA DREMLJIVE ROBOVE DA PRIONU NA SVOJA VESLA.

IZNENADA, GONIČ ROBOVA SELI SE SA OVOG SVETA, MILOSRDNOM BRZINOM, KOJU MOŽDA NIJE ZASLUŽIO.

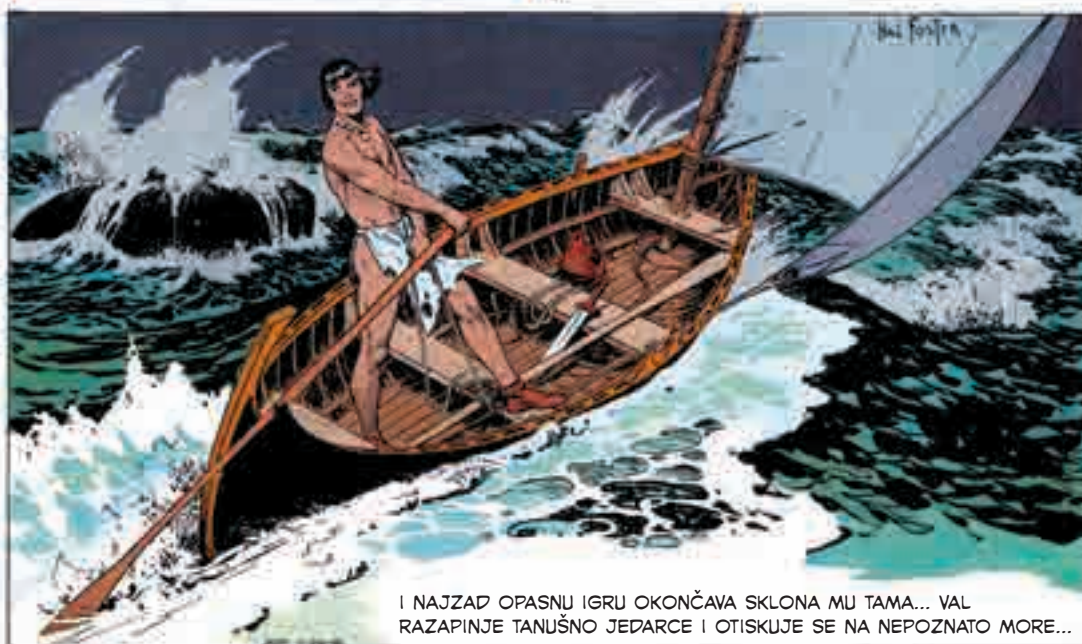
VAL VEĆ PRESKAČE OGRADU I SLEĆE U MORE PRE NO ŠTO IKO I SHVATI ŠTA SE DOGAĐA... ZATIM UZIMA JEDAN ČAMAC I BRZO NESTAJE U TMINI.

DOK SE DRUGI ČAMCI SPUŠTAJU, STRELCI I KOPLJAŠI HITAJU SVOJE SPRAVE I SMRT GOTOVO DOTIČE BEZUMNO HRABROG MLADIĆA.

VAL UPRAVLJA SVOJ ČAMAC KA PLIČAKU, GDE SE VALI LOME O OŠTRE HRIDI I GDE SE GONIOCI U TEŽIM ČAMCIMA NE USUĐUJU DA ZAĐU.

I NAJZAD OPASNU IGROU OKONČAVA SKLONA MU TAMA... VAL RAZAPINJE TANUŠNO JEDARCE I OTISKUJE SE NA NEPOZNATO MORE...

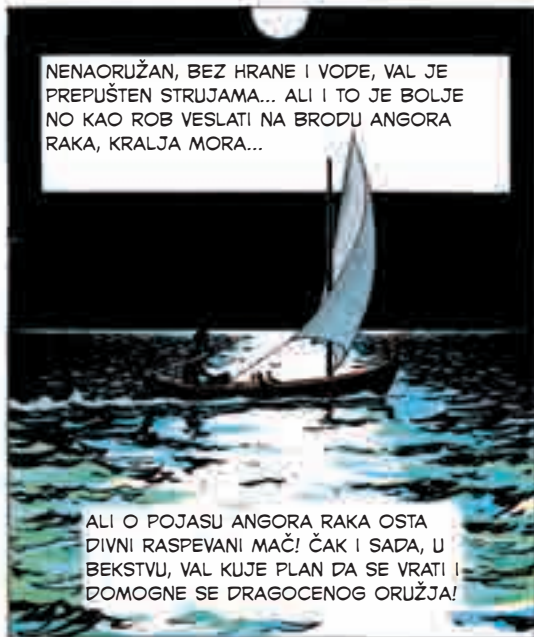

Prince Valiant

IN THE DAYS OF
KING ARTHUR
BY
HAROLD R FOSTER

NENAORUŽAN, BEZ HRANE I VODE, VAL JE PREPUŠTEN STRUJAMA... ALI I TO JE BOLJE NO KAO ROB VESLATI NA BRODU ANGORA RAKA, KRALJA MORA...

ALI O POJASU ANGORA RAKA OSTA DIVNI RASPEVANI MAČ! ČAK I SADA, U BEKSTVU, VAL KUJE PLAN DA SE VRATI I DOMOGNE SE DRAGOCENOG ORUŽJA!

DALEKO PREKO ISKRIČAVOG MORA LEŽI GRU-PA OSTRVA, PREMA KOJIMA SE VAL UPUĆUJE, RADOSNO PEVUŠEĆI, JER SAD NEMA ŠTA DA IZGUBI, A MOŽE ZADOBITI ČITAV SVET!

ALI TEGOBNJA JAVA JE PRED NJIM... NA PRVOM OSTRVU ŽITELJI MU BRANE DA SE ISKRCA.

MUČEN ŽEĐU, VAL NAILAZI NA SLIČAN PRIJEM I NA DRUGIM OSTRVIMA... ODVEĆ SU OVDAŠNJI LJUDI TRPELI OD GUSARA I LOVACA NA ROBOVE, TE SE NIJEDAN STRANAC TU NE SME ISKRCATI...

PALJEN NEMILOSRDNIM SUNCEM I NOŠEN VETRO-VIMA ŠTO HUĆE, VAL NAJZAD GUBI PREDSTAVU O VREMENU I PRAVCU...

NIKAD NEĆE SAZNATI KUDA GA STRUJA ODVODI, JER ŽEĐ I UMOR SASVIM GA SAVLAĐUJU...

AL' MORA DA JE DODIRNUO NEKO DALEKO OSTRVCE, JER KAD OTVORI OČI...

... NAD NJIM SE NAGINJE LICE KOJE NIKAD VIŠE NEĆE ZABORAVITI!

DA L' TO BEŠE PRIVIĐENJE ILI STVARNOST? VAL USTAJE, ALI OČI MU HVATAJU SAMO PRAZNO MORE... PA IPAK, ČAMAC MU JE PUN HRANE I VODE!

Prince Valiant

IN THE DAYS OF
KING ARTHUR
by
HAROLD R FOSTER

VAL OPET ZAPADA U SAN! A KADA SE BUDI, SHVATA DA LJUPKOG LICA NEMA I DA JE SAM NA PUSTOM MORU...

VAL MUČNO STAJE NA NOGE I OSMATRA PUSTO OBZORJE. „TAKVA NEVIĐENA LEPOTA POSTOJI SAMO U SNU.”

ALI HRANA I VODA KOJE NALAZI U ČAMCU IPAK SU STVARNE... TU SU I ODEĆA I NOŽ... I JEDNO PISAMCE!

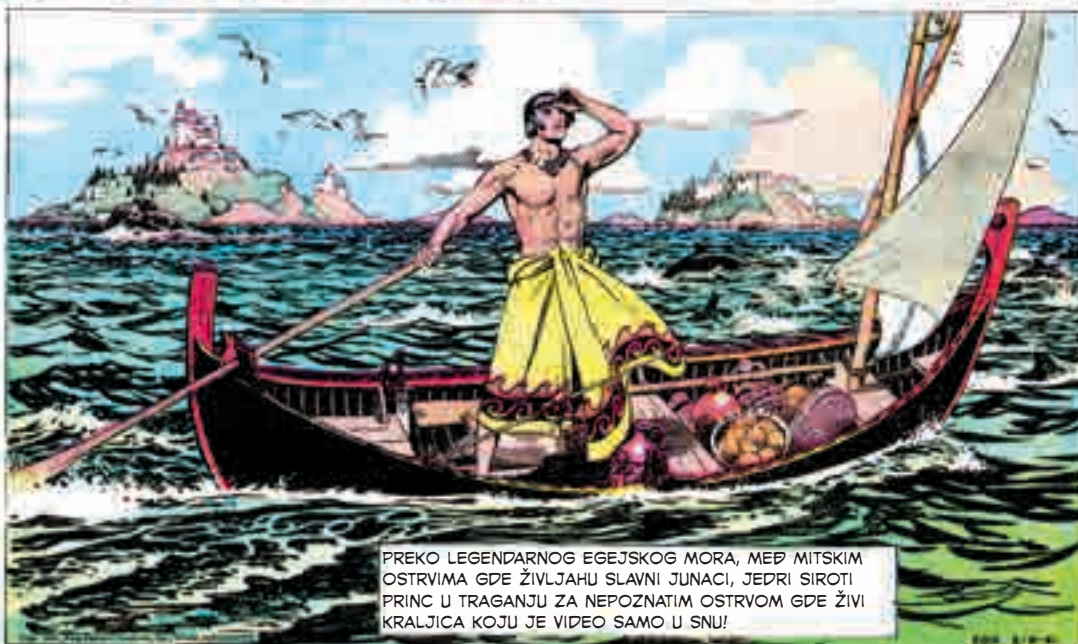
„NIJEDAN STRANAC NE SME STIĆI NA OSTRVO I OSTATI ŽIV... ALI TI SI ODVEĆ MLAD DA BI UMRO. ALETA, KRALJICA MAGLENIH OSTRVA”

VAL RAZAPINJE JEDRO! NEĆE VIŠE LUTATI SVETOM TRAJEĆI PUSTOLOVINE... OD SADA ĆE TRAGATI ZA ALETOM, KRALJICOM MAGLENIH OSTRVA!

I TAKO BRODI MOREM, TRAGAJUĆI I TRAGAJUĆI! OD LOVACA NA ROBOVE SPASAVA SE BEKSTVOM MEĐU STENOVITE PLIČAKE, GDE GA NE MOGU DOSEĆI!

PODOZRIVI OSTRVLJANI NE DOZVOLJAVAJU MU DA SIPE NA KOPNO, ALI SE VAL RASPITUJE KOD RIBARA... ODGOVORI SU RAZOČARAVAJUĆI. MAGLENA OSTRVA LEŽE NEGDE DALEKO, DALEKO U NEPOZNATOM PRAVCU.

PREKO LEGENDARNOG EGEJSKOG MORA, MEĐ MITSKIM OSTRVIMA GDE ŽIVLJAHU SLAVNI JUNACI, JEDRI SIROTI PRINC U TRAGANJU ZA NEPOZNATIM OSTRVOM GDE ŽIVI KRALJICA KOJU JE VIDEO SAMO U SNU!

NESTALI SU I POSLEDNJI OSTACI HRANE I SVA JE VODA POPIJENA... A VAL NASTAVLJA DA TRAGA.

Prince Valiant

IN THE DAYS OF
KING ARTHUR
BY
HAROLD R FOSTER

NEDELJAMA VEĆ MLADI PRINC BRODI EGEJSKIM MOREM TRAGAJUĆI ZA ALETOM, SIVOOKOM KRALJICOM MAGLENIH OSTRVA. OSTAVIŠI BEZ HRANE I VODE, ON NASTAVLJA DA PLOVI.

U NEKOLIKO JE NAVRATA ZA DLAKU IZBEGAO SUSRET S LOVCIMA NA ROBOVE, ALI OVOG PUTA ZATIČU GA IZNENADA, DALEKO OD OBALE.

ČAKLJAMA ZAHVATAJU NJEGOV MALENI ČAMAC I PRIVLAČE GA UZ BROD TRGOVCA ROBLJEM.

MLADIĆ JE PRAVA SLIKA BEZNADNE TUŽE DOK SE UMORNO PENJE NA BROD OTMIČARA.

TA VARKA ZATIČE GUSARE POTPUNO NESPREMNE I, DOK SE ONI POVRAĆAJU OD IZNENAĐENJA...

... VAL SE PROBIJA DO GUSARSKOG VOĐE I ZAROBLJAVA GA! STAVLJAJUĆI MU SVOJ OŠTRI NOŽ POD ZNOJNI VRAT, ON ULJUDNO PROGOVARA: „HOĆEŠ LI BITI DOBAR I NAREĐITI SVOJIM LJUDIMA DA KRENU ZA MAGLENA OSTRVA — ILI DA TE PRESEČEM NAPOLA?“

VASCELI TAJ DAN I SVU NOĆ BRODE PREMA ISTOKU, A ONDA UGLEDAŠE KAKO SE, BLISTAV, POMALJA U IZMAGLICI NEKI OSTRVSKI GRAD.

VAL SA SOBOM ODVODI GOJAZNOG KAPETANA KAO TAOCA DOK SE PRISTOJNO NE UDALJE, A ONDA GA PUŠTA. DOK ZALAZI U IZMAGLICU, VAL ČUJE OŠTAR ZLOKOBNI SMEH.

A ZATIM I DRUGI ZVUK — DUBOKU I POTMULU GRMLJAVINU. ZUREĆI NAPRED, VAL UGLEDA ČUDESAN PRIZOR... VELIKI VRTLOG KOMEŠA SE PRED NJIM I POVLAČI NJEGOV ČAMAC UŽASNOM SNAGOM!

Prince Valiant

IN THE DAYS OF
KING ARTHUR
BY
HAROLD R. FOSTER

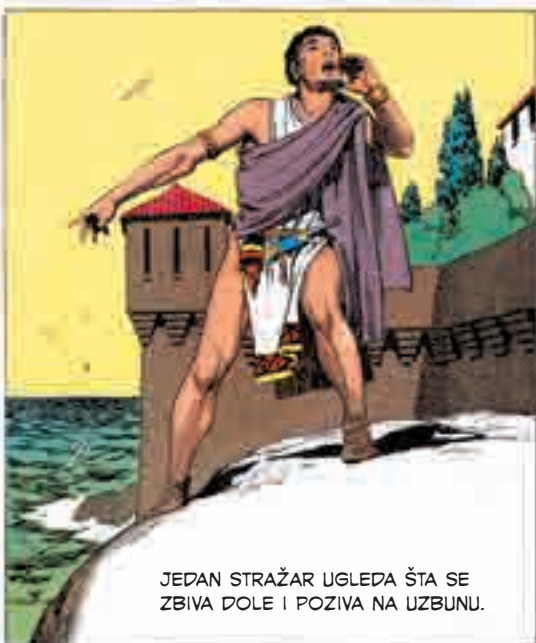
VAL JE PRELEPO LICE ALETE, KRALJICE MAGLENIH OSTRVA, ONOMAD ZA TREN UGLEDAO BAŠ MEĐU KIKLADAMA, GRČKIM OSTRVLJEM GDE SE SUSREĆU MIT I STVARNOST I GDE SE LEGENDA MEŠA SA DOŽIVLJAJIMA.

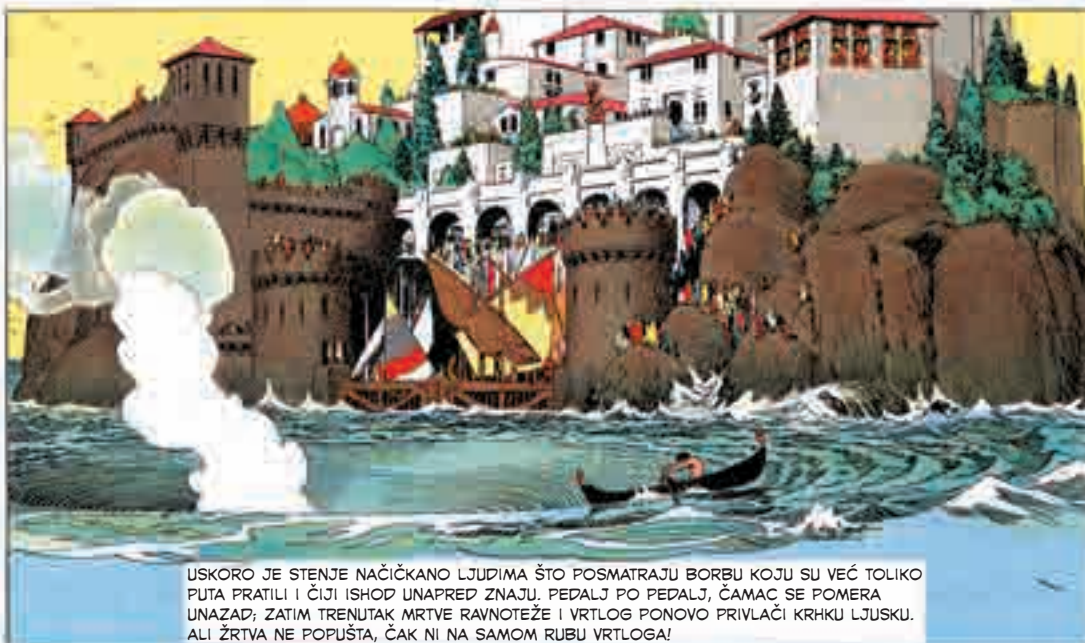
VAL BRZO SPLUŠTA NEKORISNO JEDRO I HVATA SE VESALA, PA POČINJE OGORČENA BORBA.

SNAŽNE I MLADE RUKU SAVIJAJU SE NAD VESLIMA I, PEDALJ PO PEDALJ, ČAMAC SE UDALJUJE OD VRTLOŽNOG UŽASA.

JEDAN STRAŽAR UGLEDA ŠTA SE ZBIVA DOLE I POZIVA NA UZBUNU.

USKORO JE STENJE NAČIČKANO LJUDIMA ŠTO POSMATRAJU BORBU KOJU SU VEĆ TOLIKO PUTA PRATILI I ČIJI ISHOD UNAPRED ZNAJU. PEDALJ PO PEDALJ, ČAMAC SE POMERA UNAZAD; ZATIM TRENUTAK MRTVE RAVNOTEŽE I VRTLOG PONOVO PRIVLAČI KRHKU LJUSKU. ALI ŽRTVA NE POPUŠTA, ČAK NI NA SAMOM RUBU VRTLOGA!

VAL NASTAVLJA DA SE BORI, SUIVIŠE UMORAN DA BI PRIMETIO KAKO VRTLOG NAJZAD GUBI SNAGU. OBOJE SU IZMORENI.

PREPLANULI MLADIĆI SKAČU SA STENJA I PLIVAJU KA MESTU GDE OBEZNAJENI POBEDNIK LAGANO PLUTA NAD OSTACIMA VRTLOGA.

POLAKO GA ODVLAČE DO PRISTANIŠTA I NEŽNO IZNOSE IZ ČAMCA... JER TI LJUDI POŠTUJU SRČANE BORCE.

Prince Valiant

IN THE DAYS OF
KING ARTHUR
BY
HAROLD R. FOSTER

JOŠ OTKAKO SE MLADI JUNAK LAMORAK ISKRCAO PRE MNOGO LETA NA OVO OSTRVO, NIKO NIJE NADVLADAO GROZNI VRTLOG. ISCRPLJEN DUGOM BORBOM, VAL PROVODI U SNU CEO DAN I NOĆ.

VAL IZNOSI LAMORAKU, KRALJU TAMBELENA, SVOJU DUGU PRIČU I MOLI GA ZA BROD KOJI ĆE GA ODVESTI DO MAGLENIH OSTRVA. KRALJ ĆUTKE SLUŠA. MADA SU MU GODINE POBELELE KOSU, POVILE MU ŠIROKA PLEĆA I IZVUKLE SNAGU IZ MIŠICA, UM MU JE JOŠ UVEK BRIDAK KAO NOŽ.

A KRALJ MISLI SLEDEĆE: „POŠTO JE MLADIĆEV OTAC, KRALJ TULE, BOGAT I DALEKO, MOGU ZA SINOVLJEV POVRATAK TRAŽITI DOBRU OTKUPNINU... A DA JE BLIŽE I DA JE MOĆAN, PA... IMAM DVE KĆERI ZA UDAJU...”

JER UPRKOS PRNJAMA I OŽILJCIMA OD OKOVA NA GLEŽNJEVIMA I ČLANCIMA, VAL ODISTA DELUJE KAO KRALJEVSKI SIN, KAKO TVRDI.

I TAKO VALA PRIMAJU KAO UGLEDNOG GOSTA I PUŠTAJU GA DA SLOBODNO ŠETA GRADOM. MADA JE TO, KAKO ISPRAVNO PODOZREVA, NJEGOVA TAMNICA.

A U SLUČAJU DA KRALJ ODBIJE DA MU ISPUNI MOLBU, VAL PROUČAVA MOGUĆNOSTI DA SAM SEBI POMOGNE.

OD ASTROMEDA, KRALJEVOG SAVETNIKA I ZVEZDOZNAKA, VAL UČI MNOGO TOGA: DA MAGLENA OSTRVA LEŽE NA ISTOKU, U NAJUDALJENIJEM KRAJU, I DA SE ODANDE NIKO ŽIV NE VRAĆA! I DA PLIME, IZAZVANE MESECOM, DVA PUTA DNEVNO STVARAJU VRTLOG U LUCI.

PRIPREME ZA BEKSTVO PREKIDA DOLAZAK VELIKOG BRODA IZ ATINE, KOJIM SE DOMU VRAĆAJU DVE PRINCEZE.

Prince Valiant

IN THE DAYS OF KING ARTHUR
BY HAROLD R. FOSTER

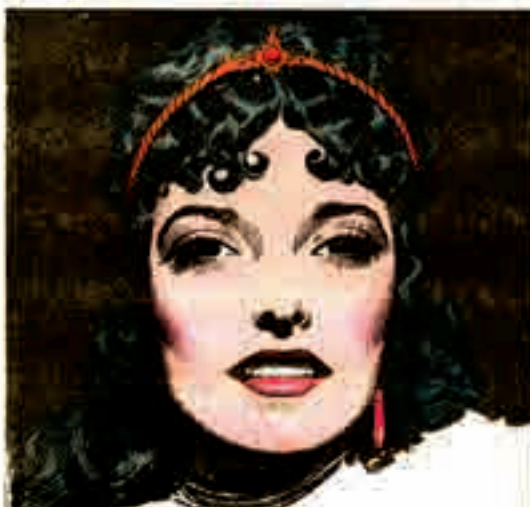
"SREĆNO MI PADA OVAJ POVRATAK PRINCEZA!", MISLI VAL. "VEČERAS ĆE BITI SVEČANOST I MOŽDA ĆU USPETI DA ISKORISTIM PRILIKU I POBEGNEM!"

NJEGOVE PRIPREME PREKIDA MARŠAL DVORA, DONOŠEĆI SKUPOCENU ODEĆU I KRALJEV NALOG DA SE POJAVI PRED NJIM.

ALI VAL JEDVA DA ČUJE ŠTA KRALJ IMA DA MU KAŽE, JER LAMORAKOVE KĆERI SU DIVNE, A VAL JE VEOMA MLAD. O LJUPKOSTI SOMBELINE I MELODIJE TRUBADURI SU ISPEVALI BROJNE PESME I MNOGA JE SRCA UZBUDILA NJIHOVA LEPOTA.

SOMBELININA LEPOTA JE POPUT ZVEZDANE NOĆI. ZBOG NJENIH SE TAMNIH OČIJU MNOGI ZRELI LJUDI SEĆAJU DELA KOJA HTEDOŠE DA POČINE, A MNOGI MLADIĆI GUBE MIR. PESNICI UZALUD PIŠU STIHOVE ŠTO BLEDE PRED NJENOM POJAVOM.

A MELODIJA JE KAO SUNČEV ZRAK, KAO PESMA I ZVONAK SMEH. KAŽU DA SE PROLEĆE ŠUNJA NJENIM TRAGOM, KAO VERAN PAS, I DA SUNCE, KAD PADNE NOĆ, OSTAVLJA SVOJ SJAJ U NJENOJ KOSI.

U VALU STIČU VALJANOG DRUGA, PO SVOM UKUSU, I NJEGOVO ŽUDNO TRAGANJE ZA ALETOM USPORAVA SE I KONAČNO SASVIM PRESTAJE!

Prince Valiant

IN THE DAYS OF
KING ARTHUR
BY
HAROLD R. FOSTER

DA BEŠE SAMO JEDNA, VAL BI ZABORAVIO
NA SVOJ SAN...

AL' NJEGOVO VRUĆE MLAĐANO SRCE KO-
LEBA SE IZMEĐU TAMNE LEPOTE SOMBE-
LINE I ŽUBORNE VEDRINE MELODIJE.

NOĆNI POVETARAC S DALEKIH OSTRVA STIŽE
DO NJEGOVOG PROZORA, BUDEĆI MU SNO-
VE O ALETI, KRALJICI MAGLENIH OSTRVA...

VAL SKUPLJA ZALIHE I KRIJE IH U OBLIŽNJOJ
PEČINI NA OBAŠI, VREBAJUĆI TRENUTAK DA
SE DOMOGNE ČAMCA I POBEGNE.

SUNČANI TAMBELIEN LEŽI KAO DRAGULJ U
SMARAGDNOM MORU I MORSKI POVETARAC BEZ
PRESTANKA PEVUŠI OKO NJEGOVIH KULA... ČOVEK
MOŽE LEPO POŽIVETI U SLATKOJ DOKOLICI, ZAUVEK.

AL' MALA LUKA IZHENADA POSTAJE ŽIVAHNA; BROĐIĆI
SE ČISTE I PREMAZUJU SVEŽOM BOJOM, STAVLJAJU
SE UKRASI MORSKIH ZNAMENJA I ONDA...

... STAVIVŠI NA SEBE KRA-
LJEVSKU ODORU, LAMO-
RAK OBJAVLJUJE DA SE
SUTRADAN SVEČANO OTVA-
RA SEZONA LOVA NA BISERE.

U ZORU, DOK LJUTI VRTLOG MIRUJE, VESELA FLOTA POLAZI
KA NALAZIŠTU BISERA. JER BOGATSTVO TAMBELIENA LEŽI U
BISERJU, U UKRASIMA OD ŠKOLJKI KOJE PRAVE VEŠTI
MAJSTORI I U SJAJNIM BOJAMA ŠTO IH VADE IZ MORA.

SOMBELINA, MELODIJA I VAL VESELO JEDRE NA
BRODU MLADOG HEKTORA, ZAPOVEDNIKA FLOTE.
BIĆE TO NJIHOVA POSLEDNJA ZAJEDNIČKA ZABAVA.